

«Сейфуллин оқулары – 12: Ғылым жолындағы жастар-болашақтың инновациялық әлеуеті» атты Республикалық ғылыми-теориялық конференция материалдары = Материалы Республиканской научно-теоретической конференции «Сейфуллинские чтения-12: Молодежь в науке - инновационный потенциал будущего" . – 2016. – Т.1, ч.3 – Б.396-398

КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУ НЕГІЗІНДЕ КӘСІБИ БІЛІКТІ МАМАН ДАЯРЛАУ

Саймбетова Ж.

Еліміздің тәуелсіздігі нығайып, қоғамдағы демократияның өрісі кеңейген шақта адамның қоғамдық та, тұлғалық та рөлі жаңа сипатқа ие болып отыр. Соған орай, өзара байланысы мен өзара тәуелділігі басым әлемде жас ұрпақты бәсекелестікке дайындаудың бірден бір жолы көптілділік болып табылады.

Қазір көптілді білім беру – білім беру мекемелеріндегі оқу пәндерін екі немесе одан да көп тілде оқыту, жас ұрпақтың білім кеңістігінде әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіншілік беретін ең басты қажеттілік. Көптілді білім беру – көптілді тұлғаны қалыптастырудың негізі. Көптілділік жастардың жалпы адамзаттық құндылықтар үйлесімділігін, оның ұлттық-мәдени, этникалық қажеттілігін жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Қазіргі білім беру жүйесінде полилингвизмнің қалыптасуы интеграция мен жаһандану жағдайында дамып, халықаралық талаптарға сай білім берудің өзектілігіне айналуда.

Елбасы Н.Назарбаев көптілді білімді дамытуға жіті назар аударып «..Еліміздің басты құндылықтарының бірі және басты артықшылығы-көп ұлттылық пен көп тілділік», деп атапкөрсеткені белгілі [1]. Көптілділік мәселесі – Қазақстан үшін ғана емес, бүкіл әлемнің алдында тұрған көкейтесті мәселелердің бірі, себебі, жаһандану заманы тілдерді білуді талап етеді. Сол себептен ақпараттық- коммуникативтік құзырлықпен қатар, полимәдениеттілік бүгінгі уақытта әлемдік білім беру қоғамдастығының кеңістігін қалыптастыратын білім беру құзырлығының басты бағыттарының бірі ретінде анықталды.

Көптілді білім беру жүйесінің мақсаты – көпмәдениетті тұлға қалыптастыру. Көптілді білім беру дегеніміз - оқу үрдісі барысында екі не одан да көп тілде білім беру. «Көптілділік» термині (ағылшын тілінде – multilingualism, mehrsprachigkeit) қоғамда әртүрлі тілдердің таралуы, жеке тұлғалардың бірнеше тілдік құралдар арқылы сөйлесу мүмкіндігі ретінде түсіндіріледі [2]. Болашақ кәсіби құзіретті маман осы ақпараттық қоғамнан қалыспай, жедел ойлаушы, жедел шешім қабылдаушы, ерекше ұйымдастырушылық қабілетті, нақты бағыт – бағдар беруші болып шығуы – бұл қазіргі заманның талабы. Кәсіби құзіреттілік дегеніміз- ең алдымен студенттің функционалдық сауаттылығы мен кез-келген мәселені дұрыс шеше білу қасиетінен көрініс табады. Болашақ кәсіби білікті маман қоғам талабына сай өзін-өзі үздіксіз жетілдіріп отыратын, кәсіби білімді, жаңа

технологияларды меңгерген, ортамен қарым-қатынасқа тез бейімделе алатын, ұйымдастырушылық қабілеті жоғары, тәжірибесі мол, т.б. қасиеттерді жинақтағанда ғана кәсіби құзыретті маман бола алады.

Қазіргі жоғары оқу орындарындағы маман даярлау саясатының негізгі мақсаты – өмірден өз орнын таңдай алатын өзара қарым-қатынаста өзін еркін ұстап, кез келген ортаға тез бейімделетін, белгілі бір ғылым саласында білімі мен білігін көрсете алатын, көптілді және көпмәдениетті құзіреттіліктерді игерген полимәдениетті жеке тұлға қалыптастыру болып табылады. Тек жоғары оқу орындарында ғана емес, сонымен бірге мектептерде де көптілді білім беру үшін тілді терең меңгерген мұғалімдер дайындау жұмысы да талап етіліп келеді, өйткені жоғары оқу орнында білім алушылар құзіреттілігін мектептен бастау алатын негіз қажет. Осыған орай, білім саласына қойылатын талап жас маманның кәсіби білімділігін, біліктілігі мен дағдысын жаһандық мазмұнмен сабақтастыруды қойып отыр [3].

Қазақстанның болашағы көптілді білім берумен қатар жоғары оқу орнының білім беру саласында осы мақсатты жүзеге асыратын мамандардың білімін жаһандық талаптарға сай жетілдіру мәселесі болып саналады. Еліміздің дүние жүзіндегі алдыңғы қатарлы елдер мен экономикалық, саяси, мәдени байланыстарының нығаюы, кеңеюі бір шетел тілін немесе бірнеше шетел тілдерін жетік меңгерген білікті мамандарды қажетсінуде. Сондай-ақ жоғары оқу орындарында білім беру үлгісіне ауысу оқытушының инновациялық, шығармашылық тұрғыдан ой лауын талап етеді. Кәсіби педагогикалық шеберлікті, шынайылықты талап ететін қазіргі заманда ұстаздың әрбір ісін, жоспарын мұқият зерделеуін қажетсінеді. Яғни жаңаша білім беруде оқытушыларға қойылатын талаптар барған сайын күрделеніп, сатылы қиындатылып барады [4]. Көптеген жоғары оқу орындарында көптілді білім беру арқылы кәсіби білікті болашақ мамандарды көпмәдениеттілікке тәрбиелеу бағдарламалары қарастырылып келеді. Мысалы, С.Сейфуллин атындағы қазақ агротехникалық университетінде білім алушылармен қатар профессор-оқытушылар құрамын да шет тілдеріне оқыту қолға алынған. С.Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық университетінде аталмыш бағдарламаның мақсаты аграрлық бағыттағы жоғары білікті, бәсекеге қабілетті, қазақ, орыс және ағылшын тілдерін бір уақытта меңгерген және тілдік құзыреттілікке ие, халықаралық білім кеңістігі мен еңбек нарығында, мәдениетаралық коммуникацияға қабілетті мамандарды дайындау мақсатында көптілді білім беруді дамыту. Осыған байланысты университетте “Биотехнология”, “Экология”, “Аграрлық техника мен технология”, “Сәулет өнері” “Радиотехника, электроника мен телекоммуникация”, “Есеп және Аудит” және т.б. мамандықтары бойынша бакалавриат, магистратура және докторантура деңгейлері бойынша студенттерді үздіксіз, көпдеңгейлі көптілді дайындығына бағытталған 2012-2016 жылға арналған көптілді білім беруді дамытудың стратегиясы мен бағдарламасы әзірленген.

Жоғары білікті, бәсекеге қабілетті, халықаралық білім кеңістігі мен еңбек нарығы үшін мобилді мамандарды дайындауда оқытушының өзге де тоқаптардың қатарында тілдік құзыреттілігі маңызды рөл атқарады. «Үштілдік оқыту» бағдарламасының аясында Қазақ агротехникалық университетінде студенттер мен профессорлық-оқытушылар құрамының үштілде білім алуы, атап айтқанда мемлекеттік және ағылшын тілдерін кәсіби терминология тұрғысынан оқуы жүзеге асуда.

Осыған орай университет өз алдына келесідей мақсаттар қояды:

- Мемлекеттік және ағылшын тілдерінде сабақ жүргізу үшін профессорлық-оқытушылар құрамының бір бөлігін тарту;

- профессорлық-оқытушылар құрамын шет тілінен оқу - әдістемелік құралдармен қамтамасыз ету;

- С.Сейфуллин ат. ҚазАТУ немесе серіктес шетел жоғары оқу орындарындағы негізінде отандық және батыс мамандарының қатысуымен қарқынды кәсіби-лингвистикалық курстарын ұйымдастыру;

- шет тілін меңгеру деңгейін арттыру үшін 1-3 курс студенттері мен оқытушылардың үздіксіз, тілдік дайындығын ұйымдастыру;

- «Болашақ» бағдарламасы арқылы және серіктес шетел жоғары оқу орындарында тілдік тағылымдаманы ұйымдастыру;

Көптілді білім беруді дамытудың стратегиялық жоспарын жүзеге асыру нәтижесінде С.Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық университеті 2016-2017 оқу жылына келесідей жоспар қойды:

- туған тіл, мемлекеттік, ресми және шет тілдерін 90% меңгеру;

- көптілді оқытуды іске асыру мақсатында жаңартылған оқу - әдістемелік базамен қамтамасыз ету;

- көптілді оқыту саласының мамандарын дайындаумен олардың біліктілігін арттыруды жүйелі түрге келтіру;

- көптілді оқыту бағдарламасы бойынша оқытындардың санын жалпы оқушылар құрамының 25% жеткізу;

- көптілді оқытуды есепке ала отырып, бакалавриат және магистратура оқу бағдарламаларын әзірлеу;

- табиғи-ғылым циклі бойынша отандық және шетелдік оқу-әдістемелік кешендермен 100% қамтамасыз ету;

- профессорлық-оқытушылар құрамын шет тілінде сабақ жүргізуге дайындау үшін интенсивті шет тілі курстарын ұйымдастыру;

- профессорлық-оқытушылар құрамын, ғылыми қызметкерлер мен оқушыларды жетекші шетел университеттері мен алдыңғы қатарлы кәсіпорындардың негізінде академиялық ұтқырлық бағдарламасы, біліктілікті арттыру мен қамтамасыз ету;

- Республиканың және шетел жетекші кәсіпорындарында барлық мамандықтар бойынша кәсіптік тәжірибеден өту базаларын ұйымдастыру;

- Шетел бейінді ЖОО-мен халықаралық бағдарламалар мен жобаларды іске асыруға үздіксіз қатысу;

- халықаралық аккредитациядан өткен докторлық бағдарламалары бар шетел жетекші ЖОО-мен бірге PhD докторларының дайындығын жүзеге асыру, ЖОО-ның кафедрааралық байланыстары негізінде магистратура бағдарламасы бойынша қос дипломдық білім беруді іске асыру;

- Еуропа елдерінің ЖОО-ның өкілдерінің мастер класстары мен сабақтарының үздіксіз практикасы;

- университет негізінде шетел ЖОО-ның, инновациялық өнім өндіретін ұйымдар мен кәсіпорындар консорциумын, ғылыми-педагогикалық кадрларды дайындау мен кеңес беру қызметтерін ұйымдастыру [5].

Қорыта айтатын болсақ, көптілді білім беру бағдарламасы аясында үштілді меңгеру тәжірибесін жинақтап, әлемдік деңгейге көтерілуіміз керек. Елдің ертеңі өресі биік, дүниетанымы кең, кемел ойлы азаматтарын өсіру үшін бүгінгі ұрпаққа ұлттық рухани қазынаны әлемдік озық ой- пікірімен ұштастырған сапалы білім мен тәрбие берілуі қажет. Тілдерді меңгеру - әрбір Қазақстан азаматының парызы мен міндеті, бұл олардың қоғамдық өмірде бәсекеге қабілеттілігі мен белсенділігін айқындайды. Қазақстан білімінің жақсы дәстүрін сақтай отырып, білім алушыларды халықаралық біліктілік сапасымен қамтамасыз ету кейінге қалдырылмайтын мәселе.

Әдебиеттер тізімі

1 Назарбаев Н.А. 2007 жылғы Жолдауынан бастау алған тіл саясаты туралы // Мәдениет – 2008. – №6. – 52-53 б.

2 Энциклопедиялық сөздік. – Алматы, 2002

3 Макаев В.В. Поликультурное образование – актуальная проблема современной науки // Педагогика. – Алматы. – 1999. – №4. – 6-12 б.

4 Ayarov T.T. Ph.D., Professor, Tuyakbaeva V.E. PhD, Associate Professor M.A, Multilingual personality in Multilingual Education (an article), Oxford Journal of Scientific Research, 2015, No. 1 (9) (January-June). Volume IV. «Oxford University Press», 2015. P.439-445.

5 <http://kazatu.kz/?id=1103&lang=kz>, Көптілді білім беру